

Prof. dr hab. Bogusław Rottermund
Dziedzina: Sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: Instrumentalistyka – Fortepian
Akademia Sztuki w Szczecinie

Szczecin, 4 stycznia 2021 r.

Zleceniodawca

Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu – pismo Pani Dziekan Wydziału Instrumentalnego prof. dr hab. Alicji Kledzik z dnia 15 kwietnia 2019 r. o prawomocnym podjęciu przez Radę Wydziału Instrumentalnego uchwały nr 77/II/2018/2019 o wyznaczeniu mnie jako recenzenta pracy doktorskiej Pana mgra Marka Mazura zatytułowanej *Cykle fortepianowe Roberta Schumanna w kontekście twórczości literackiej Jeana Paula Richtera i Ernsta Theodora Amadeusa Hoffmanna* w związku z wszczętym przewodem doktorskim w dyscyplinie artystycznej Instrumentalistyka – specjalność Fortepian

**Recenzja pracy doktorskiej mgra Marka Mazura
zatytułowanej
*Cykle fortepianowe Roberta Schumanna w kontekście twórczości literackiej
Jeana Paula Richtera i Ernsta Theodora Amadeusa Hoffmanna***

Podstawowe dane o kandydacie

Marek Mazur urodził się w Wałbrzychu, gdzie otrzymał wykształcenie muzyczne. W czerwcu 2017 r. ukończył z wynikiem celującym studia pianistyczne w klasie prof. dr hab. Alicji Kledzik w Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu. Jest laureatem kilku konkursów muzycznych (Polska, Włochy). Występował w Polsce oraz w Skandynawii jako solista i kameralista prezentując dzieła m.in. J. S. Bacha, J. Bauera, L. van Beethovena, J. Brahmsa, F. Chopina, C. Debussy'ego, A. Dworzaka, S. Prokofiewa, S. Rachmaninowa, M. Ravela, R. Schumanna, A. Skriabina a także jako solista koncertów z orkiestrami (F. Chopin). Jako czynny uczestnik brał udział w naukowych forach i konferencjach (wystąpienia dotyczące twórczości R. Schumanna i A. Skriabina), które zdradzają inklinacje M. Mazura do szerszych niż czysto muzycznych, wręcz interdyscyplinarnych zainteresowań i poszukiwań Doktoranta. Jest stypendystą programu Erasmus+. Odbywa studia doktoranckie w Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu (klasa prof. dr hab. Alicji Kledzik).

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska składa się z dzieła artystycznego w postaci nagrania *Kreislerian op. 16* oraz *Karnawału op. 9* Roberta Schumanna (nośnik – CD), dokonanego 27 lutego oraz 1 marca 2019 r. w Auli Nova Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu oraz pisemnej pracy zatytułowanej „*Cykle fortepianowe Roberta Schumanna w kontekście twórczości literackiej Jeana Paula Richtera i Ernsta Theodora Amadeusa Hoffmanna*”.

Dzieło artystyczne - nagranie *Kreislerian op. 16* i *Karnawału op. 9* Roberta Schumanna

Interpretacja *Kreislerian op. 16* Roberta Schumanna

Pierwsza część cyklu z silnym kontrastowaniem emocjonalnym (ogniwo środkowe – cicho i spokojnie, ogniwa skrajne z napięciem) odzwierciedla dwoistość natury bohatera cyklu.

Druga część została rozpoczęta refleksyjnie, z romantycznym rozmarzeniem i realizowaniem wskazówki kompozytora „sehr innig”, z sugestywnym uwypuklaniem wątków melodycznych (także w drugim ogniwie A), by w *Intermezzo I* (ogniwo B) wyeksponować odrobinę humoru i lekkości (*staccato* w partii lewej ręki). Pochmurne, wzburzone *Intermezzo II* (ogniwo C) pozostaje dalekie od przesadnej buty. Pogodne i bardziej śmiało wykonane ogniwo A' sprzyja zakończeniu tej części oraz świadczy o rozwoju intensywności narracji, co sprzyja tworzeniu się więzi emocjonalnej z kolejną częścią.

Część trzecia z wyrazistym artykułowaniem każdego dźwięku (ogniwa skrajne) i powabnym legato (ogniwo środkowe) znakomicie ukazuje dwoistość bohatera, co w naturalny sposób nawiązuje do pierwszej części cyklu.

Część czwarta przybrała w ujęciu M. Mazura formę intermezza – wypowiedzi bardzo osobistej, retro- oraz introspektywnej, rozjaśnionej umiarkowanym optymizmem w ogniwie *Bewegter*. To jedna z najpiękniejszych kart w Schumannowskiej muzyce...

Część piąta z ukazywaniem imitacji, z odcieniem tajemniczości rozpraszaną tylko chwilami (w miejscach, które wiele lat później mogły inspirować E. Griega), stanowi naturalny rozwój cyklu – staje się kontynuacją wewnętrznego dialogu zapoczątkowanego co najmniej w części czwartej.

Część szóstą można odczytać jako wytchnienie od męczących i stale powracających myśli poprzednich ogniów cyklu (przerwane tylko raz w t. 6-10 nawiązujących do *Etiud symfonicznych op. 13*), a nawet wspomnienie – dalekie echo kolędy zasłyszanej w dzieciństwie (od t. 11). Pianista doskonale wczuwa się w jej emocjonalny wydźwięk, a jednocześnie nawiązuje do aury dwóch poprzednich części.

Część siódma – zagrana z energią, determinacją, rozmachem zapowiada zbliżający się koniec cyklu.

Część ósma o „dopowiadającym” charakterze pozwala na wygaśnięcie napięcia, a jej ogniwo C emanuje mocą i opanowaniem. W ogniwach A, A', A'' uwagę zwraca znakomite operowanie pedalizacją i stawianie (mikro)pytań – bardzo plastyczne, chociaż minimalne wahnięcia (w rozumieniu zawieszanie) ruchu wspomagane równie minimalnym wydłużonym naciśnięciem/muśnięciem prawego pedału w najwyższej uplasowanych motywach, co sprawia, że z interpretacji emanuje psychologiczna prawda. Zabieg ten skutecznie zapobiega odczuciu mechaniczności w przebiegu stale powtarzającego się wzorca rytmicznego/motywicznego.

Czytelność intencji wykonawcy pozostaje wzorowa, podobnie jak ukazywanie przez niego niezafałszowanej urody tego cyklu, wyrażające się np. w plastycznym i logicznym kształtowaniu wielowątkowej melodyki, czytelnego odzwierciedlenia faktury (traktowanej polifonicznie!), umiejętności ukazywania i szczegółu, i ogólnego planu, co sprzyja spójności ujęcia. To interpretacja bogata i wszechstronnie oddająca istotę dzieła oraz zamierzenia kompozytora. Głęboka wiedza łączona z umiejętnością wczucia się oraz odzwierciedlenia emocjonalnego świata kompozytora poparta wyobraźnią i warsztatem pianistycznym sprawiają, że dojrzałe artystycznie i wyrazowo interpretacje Marka Mazura oceniam bardzo wysoko.

Interpretacja Karnawału op. 9 Roberta Schumanna

Triumfalne „otwarcie” cyklu (*Preamble*) to zapowiedź kolejnych muzycznych zdarzeń. *Pierrot* urzeka pewną dozą tajemniczości, *Arlequin* – skocznością, kruchością/delikatnością rysunku. *Valse noble* z kołyszącym się metrum i znakomitym, plastycznym ukazaniem w środkowym ogniwie wydawałoby się pobocznego wątku melodycznego. Rozmarzony *Eusebius* zostaje przeciwstawiony gwałtownie poszukującemu własnej tożsamości i/lub równowagi *Florestanowi*. *Coquette* – skoczna i zalotna stanowi kolejną udaną odsłonę bogactwa charakterystyk postaci przewijających się w tym cyklu. *Replique* nawiązujące do poprzednich wątków. *Papillons* – ruchliwe figuracje imitujące trzepotanie skrzydłami tytułowych motyli przechodzą w *A.S.C.H.-S.C.H.A.* z frywolnie, idealnie precyzyjnie wykonanymi motywami z przednutkami. Namiętna, wręcz nabrzmiała uczuciami

Chiarina jakże silnie kontrastuje ze spokojnym *Chopinem* granym dosłownie lejącą się frazą, ciepłym brzmieniem i przepięknym *legatissimo*. *Estrella* – podobnie jak w *Charinie* każe zastanowić się odbiorcy, czy ma on do czynienia z muzycznym portretem, czy raczej z wyrażaniem uczuć kompozytora do „malowanych dźwiękami” postaci. Tego typu niejednoznaczności tak doskonale uchwycone i podkreślone przez Marka Mazura w całym cyklu sprawiają, że jawi się on jako pełen życia, niezwykle barwny i wszechstronnie pobudzający wyobraźnię słuchacza. Swobodna *Reconnaissance* z sugestywnym operowaniem czasem muzycznym (ustęp środkowy), *Pantalon et Colombine* – pierwszy potraktowany wirtuozowsko, druga postać – spokojnie; uroczy, zalotny *Valse allemande*, nieprzesadnie szybki *Paganini*, przez co ogniwo to nie służy wyłącznie do opisu i blichtru wykonawczego; krusze, urocze *Aveau*, czy wreszcie *Promenade* skupiająca w sobie wszystko to, co uważa się za prawdziwie romantyczne i rozedrgana *Pause* prowadzi do finałowej sceny - *Marche des "Davidsbündler" contre les Philistins*. Początkowy triumfalizm przechodzi w rozgorączkowane emocje i przypomnienie głównych wątków *Karnawału*.

Olbrzymim walorem wykonania Marka Mazura jest muzyczne nieprzejaskrawianie charakteru postaci – bohaterów cyklu, co daje duże pole do gry wyobraźni słuchacza. Plastyczne nadawanie charakterystyki poszczególnym tematom i wątkom („bohaterom” cyklu), „dookreślona” artykulacja, wyraziste frazowanie, precyzyjne *touché*, dyscyplina metryczna z jednej strony a z drugiej nieprzesadzona romantyczna swoboda agogiczna służą podkreśleniu związków między częściami cyklu.

Resumé

Doskonale dobrane tempa, czytelne prowadzenie wątków melodycznych, ukazywanie polifonizującej faktury, falowanie emocjonalne, sugestywne modelowanie dynamiki i agogiki, bardzo precyzyjna artykulacja i duża ilość jej odcieni, wnikliwa realizacja wskazówek wykonawczych kompozytora - wszystkie powyższe elementy dobitnie świadczą, że Doktorant głęboko wnika w istotę muzyki R. Schumanna, rozumie jej mowę i wymowę oraz przekonująco kreuje jej emocyjny wydźwięk. Powstają przekonujące muzyczne obrazy (także dzięki wyraźnemu ukazywaniu architektoniki poszczególnych części, jak i całości dzieła), świadczące nie tylko o rozumieniu stylu kompozytora i umiejętnościach w jego eksponowaniu, lecz również o odczuwaniu tej muzyki oraz identyfikowaniu się wykonawcy z nią.

Opis dzieła artystycznego

W opisie dzieła artystycznego w ramach pracy doktorskiej mgr Marek Mazur dokonuje treściwej, wieloaspektowej i spójnej wewnętrznie analizy zagadnień objętych tematem przewodu. Każdy z trzech rozdziałów podzielony jest trzy podrozdziały, co sprzyja przejrzystości dysertacji.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Cykl w twórczości Roberta Schumanna* Doktorant naświetla z perspektywy historycznej i teoretycznej kształtowanie się form cyklicznych w muzyce, by następnie przejść do cykli fortepianowych i pieśniarskich w twórczości Schumanna oraz scharakteryzować te pierwsze także pod względem zawartej w nich symboliki, jak również związków z literaturą.

W rozdziale drugim pt. *Schumann i literatura* mgr Marek Mazur zajmuje się fascynacją i związkami kompozytora z literaturą, przechodząc w drugim i trzecim podrozdziale do bardziej szczegółowych dywagacji na temat życia i oddziaływania Jeana Paula Richtera oraz E.T.A. Hoffmanna a także ich twórczości na R. Schumanna. Doktorantowi nie uszły uwadze paralele w życiu kompozytora i podziwianych przez niego pisarzy - wydarzenia i sytuacje, które w podobny sposób

(u)kształtowały ich postawy życiowe, widzenie/odczuwanie świata oraz stosunek wobec niego, wrażliwość jak również poglądy, co niewątpliwie odzwierciedliło się w twórczości Schumanna.

Rozdział trzeci – *Analiza wybranych dzieł* to udana próba odnalezienia, zdefiniowania, zanalizowania wpływu charakteru i cech twórczości literackiej J. P. Richtera oraz E. T. A Hoffmanna na obraz dźwiękowy, wydźwięk emocjonalny a także budowę formalną op. 9 i op. 16 R. Schumanna. Mgr Marek Mazur odsłania budowę tych cykli, ich fakturę, język muzyczny (m.in. melodykę, metroritmikę, harmonikę, dynamikę, agogikę), jak również język emocjonalny oraz symbolikę. Nie stroni od cennych własnych spostrzeżeń i skojarzeń w tym zakresie. Wskazuje, jak twórczość literacka może inspirować kompozytora, oddziaływać na kształt muzycznej narracji, budowę formalną dzieła muzycznego, bogactwo i zmienność wątków melodycznych, ich charakter, kształt i przetwarzanie, spektrum ewokowanych nastrojów oraz jak znajomość powyższych zagadnień wpływa na kształt wykonywanego przez pianistę lub/i percypowanego dzieła muzycznego. Bardzo szczegółowo rozważa m. in. takie zagadnienia jak: unikanie dominującego centrum tonalnego, poczucie destabilizacji metroritmicznej, efekt prokrastynacji, asymetryczne grupy rytmiczne, ambiwalencja harmoniczna, fragmentaryczność snucia narracji muzycznej, autocytaty, poetyka ironiczna, nierozwiązywalność napięć, efekt retrospekcji, wielowątkowość, zestawianie skrajnych emocji, stosowanie groteski lub ironii.

Podsumowanie analiz i streszczenie stanowią zwięzłą rekapitulację wcześniejszych wątków i konkluzji oraz są określeniem roli i zadań wykonawcy (pianisty) pracującego nad odnośnymi utworami.

Wielojęzyczna bibliografia obejmuje ok. 50 XIX-XXI-wiecznych kluczowych pozycji (nie wliczając netografii). Rozbudowany opis dzieła posiada 316 przypisów, ponad 40 przykładów nutowych stanowiących cenną egzemplifikację rozważań Autora oraz 20 ilustracji. Całość liczy 162 strony, z czego 80 to rozdział trzeci, który należy traktować jako główny.

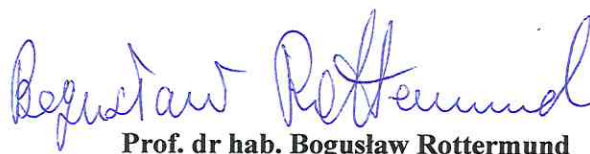
Należy stwierdzić, że Autor udowodnił w swej pracy tezy wynikające z jej tytułu, co znalazło potwierdzenie zarówno w części opisowej (pracy pisemnej), jak i w dziele artystycznym (wykonaniu/nagranie utworów), bowiem urzeczywistnił dźwiękowo w swojej pianistycznej interpretacji prezentowane idee oraz stawiane w dysertacji tezy.

Niezbywalną wartością przedłożonego nagrania i pracy pisemnej jest ponadto nie tylko ich wzajemna kompatybilność, lecz również szerokie odniesienie się w opisie dzieła do aspektów z dziedziny historii kultury i historii literatury niemieckiej.

Konkluzja

Stwierdzam, że Doktorant mgr Marek Mazur wykazał się wysokimi umiejętnościami artystycznymi (pianistycznymi) umożliwiającymi mu swobodne i stylowe wykonywanie/nagrywanie Schumannowskich cykli programowych, a także wiedzą teoretyczną, logiką i komunikatywnością w opisie dzieła artystycznego oraz zdolnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej a także badawczej. Tym samym spełnia wymagania artykułu 13 *Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. 1789, 2017 r.).

Pracę mgra Marka Mazura przyjmuję i stawiam wniosek o jej przyjęcie przez Radę Wydziału Instrumentalistyki, Jazzu i Muzyki Estradowej Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu.

Prof. dr hab. Bogusław Rottermund